

БЕРЕЗЕНСЬКА АНАСТАСІЯ АНДРІЙВНА

курсант 1 навчальної групи 2 курсу Військово-юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Введення воєнного стану в Україні у лютому 2022 року поставило перед правовою системою держави комплекс нових завдань, пов'язаних із забезпеченням ефективного функціонування сектору безпеки і оборони [7]. Однією з ключових проблем стало правове регулювання службово-бойової діяльності збройних формувань та правоохоронних органів в екстраординарних умовах збройного конфлікту.

Конституція України (ст. 17) визначає оборону держави, захист її суверенітету та територіальної цілісності основними функціями держави, покладаючи їх на відповідні силові структури [1]. Водночас системний аналіз чинного законодавства свідчить про наявність суттєвих прогалин і колізій у правовому регулюванні службово-бойової діяльності в умовах воєнного стану [10].

Закон України «Про правовий режим воєнного стану» встановлює загальні засади обмеження прав і свобод громадян, однак не розкриває повною мірою механізми координації дій різних силових структур [2]. Зокрема, між Законами «Про Національну гвардію України» [4], «Про Національну поліцію» [5] та «Про Державну прикордонну службу України» [6] існують суперечності щодо розмежування повноважень під час спільного виконання завдань в умовах воєнного стану. Це підтверджується дослідженнями Фівкіна П. та Іващенко С., які звертають увагу на недостатність правових механізмів взаємодії підрозділів НГУ з іншими складовими сектору безпеки [8].

Окремої уваги заслуговує проблема застосування зброї та спеціальних засобів. Ляшук Р.М. зазначає, що правові підстави застосування зброї підрозділами ДПСУ в умовах воєнного стану є недостатньо конкретизованими, що створює правову невизначеність для особового складу [9]. Аналогічна ситуація спостерігається й у діяльності Національної гвардії та поліції, де відсутні чіткі критерії розмежування між правоохоронними та бойовими функціями [3].

Серйозною проблемою залишається забезпечення дотримання прав людини в умовах воєнного стану. Відповідно до стандартів Ради Європи [12] та документів ООН щодо прав людини під час збройних конфліктів [11], держава зобов'язана зберігати мінімальні гарантії захисту навіть в екстраординарних умовах. Рибицька О.М. звертає увагу на суперечності між вимогами ефективного виконання бойових завдань та необхідністю дотримання міжнародно-правових стандартів у сфері прав людини [10].

Укази Президента України про введення та продовження воєнного стану (2022–2026 рр.) систематично розширюють коло суб'єктів та обсяг повноважень щодо забезпечення безпеки, проте без відповідного законодавчого забезпечення на рівні профільних законів [7]. Це породжує ризик правової невизначеності та можливих зловживань при здійсненні службово-бойової діяльності.

Для вирішення зазначених проблем пропонується: по-перше, прийняти спеціальний законодавчий акт про правовий статус та службово-бойову діяльність силових структур в умовах воєнного стану; по-друге, уніфікувати норми щодо застосування зброї та спеціальних засобів шляхом внесення змін до профільних законів [2][4][5][6]; по-третє, розробити єдиний механізм координації дій підрозділів різних силових відомств; по-четверте, привести національне законодавство у відповідність до стандартів Ради Європи [12] та документів ООН [11] у сфері прав людини під час збройних конфліктів.

Таким чином, правове регулювання службово-бойової діяльності в умовах воєнного стану потребує системного удосконалення через усунення законодавчих колізій, заповнення прогалин і гармонізацію з міжнародно-правовими стандартами [8][9][10].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України від 28.06.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19>.
3. Закон України «Про оборону України» від 06.12.1991 р. № 1932-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12>.
4. Закон України «Про Національну гвардію України» від 13.03.2014 р. № 876-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18>.
5. Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
6. Закон України «Про Державну прикордонну службу України» від 03.04.2003 р. № 661-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-15>.
7. Укази Президента України про введення та продовження воєнного стану (2022–2026 рр.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
8. Фівкін П., Іващенко С. Правові основи діяльності Національної гвардії України в сучасних умовах // Фахові юридичні видання України. 2025.
9. Ляшук Р.М. Правове регулювання застосування зброї підрозділами ДПСУ в умовах воєнного стану // Ужгородський національний університет. 2024.
10. Рибицька О.М. Правове забезпечення сектору безпеки і оборони в умовах воєнного стану // Українські юридичні журнали. 2025.
11. Організація Об'єднаних Націй. Документи щодо прав людини під час воєнного стану. URL: <https://www.ohchr.org>.
12. Рада Європи. Стандарти правового регулювання під час надзвичайних ситуацій. URL: <https://www.coe.int>.

БІЛЯВСЬКИЙ БОГДАН ІГОРОВИЧ

Київський інститут Національної гвардії України

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ЗАХОДІВ ФІЗИЧНОГО ВПЛИВУ НА ЕТАПІ ПОЧАТКОВОГО ВИВЧЕННЯ

В умовах складної криміногенної ситуації провідна роль у забезпеченні громадського порядку належить Національній гвардії України та поліції. Ефективність застосування заходів фізичного впливу напряму залежить від рівня спеціальної фізичної підготовленості нацгвардійців.

Під час початкової підготовки військовослужбовці опановують тактику самозахисту: больові прийоми, задушення, кидки, захисні дії від нападу, використання спецзасобів (наручники, палиці, сльозогінний газ) та вогнепальної зброї. Від умінь рукопашного бою та прикладної стрільби залежить життя як самих охоронців порядку, так і громадян, яких вони захищають.

На кафедрі фізичного виховання та спеціальної фізичної підготовки Київського інституту Національної гвардії України, вивчивши досвід поліції Німеччини, Канади, Польщі та США, проводяться дослідження рухових дій у екстремальних ситуаціях, можливостей попереджувальних дій та формування інтуїтивно-автоматичного навичку адекватного реагування.

У цьому матеріалі розглядається процес навчання техніки ударів і контратакуючих дій на основі багаторівневого керування рухами. Відзначено недостатню ефективність опанування техніки через обмежену кількість навчального матеріалу та слабку здатність курсантів до антиципації дій супротивника. Підкреслюється необхідність ретельного відбору та широкого застосування спеціально-підготовчих вправ.

У сучасних умовах, вимоги до підготовленості курсантів під час бойових дій постійно зростають. Відомо що військова діяльність у багатьох випадках здійснюється в екстремальних умовах, що викликає негативні зміни в психіці та діє, як послаблюючий фактор на моторику,